

Є. В. Курінний, доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету
ORCID: 0000-0002-3069-3405

Д. С. Євтушенко, PhD у галузі права,
старший викладач кафедри конституційного
та адміністративного права
Запорізького національного університету
ORCID: 0000-0001-5334-8498

КОРУПЦІЙНИЙ ВПЛИВ І МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА СТІЙКІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ

Морально-етична стійкість публічних службовців перед корупцією – це відповідний нормам моралі та етики різновид законослухняної поведінки державних або комунальних службовців, що виключає з їх боку будь-яке скоєння недоброчесних вчинків пов'язаних з хабарництвом, конфліктом інтересів, торгівлею впливом, непотизмом, кумівством, відкатами, вимаганням та іншими проявами корупції. Головними ознаками морально-етичної стійкості у цьому випадку є: законослухняна поведінка публічних службовців; доброчесність (неухильне дотримання моральних засад добра і справедливості); пріоритет державних інтересів або інтересів конкретної громади над діаметрально протилежними їм особистими або вузькогруповими інтересами, реалізація яких шкодить суспільству і державі; здатність не спокушатися на неправомірну вигоду, отриману від будь-яких проявів корупції. Питанням поведінки та морально-етичної стійкості публічних службовців систематично приділяється увага як на міжнародному рівні, так й на рівні відповідної правотворчості української держави. В теперішній Україні існує достатня як за обсягом, так й за змістом нормативно-правова база для забезпечення належного ступеня морально-етичної стійкості публічних службовців перед корупційними впливами. Однак, не зважаючи на це наша країна за підсумками 2025 року, знаходиться далеко не на престижному 104 місці серед 182 країн світу з 36 балами CPI, чим демонструє достатньо низький ступінь згаданої вище стійкості. Причини такого стану речей носять комплексний характер, тобто поєднують як індивідуальні так й інституціональні негативні чинники. Індивідуальні – стосуються насамперед безпосередніх характеристик якості публічних чиновників, які схильні до корупції. До інституціональних негативних факторів, у першу чергу необхідно віднести доволі значну розповсюдженість в нашій країні так званої номенклатурної (високопоставленої) корупції. Констатується, що розгляд питань корупційного впливу на морально-етичну стійкість публічних службовців України є достатньо актуальним та суспільно затребуваним. Порушення і належне вивчення зазначеної проблеми суттєвим чином допоможе уточнити ступінь корупційного ураження нашої держави, що у свою чергу детермінує вироблення відповідних організаційно-правових алгоритмів реформування головних складових вітчизняної публічної служби.

Ключові слова: корупція, мораль, етика, стійкість, публічна служба, суспільство, вплив, відповідальність, державно-владний апарат.

Ye. V. Kurinnyi, D. S. Yevtushenko. The impact of corruption and the moral and ethical resilience of public servants in Ukraine

The moral and ethical resilience of public servants against corruption refers to a form of law-abiding conduct by government or municipal employees that complies with moral and ethical standards, precluding any engagement on their part in dishonest acts related to bribery, conflicts of interest, influence peddling, nepotism, cronyism, kickbacks, extortion, and other manifestations of corruption. The main characteristics of moral and ethical resilience in this context are: law-abiding behavior by public servants; integrity (strict adherence to the moral principles of goodness and justice); prioritizing state interests or the interests of a specific community over diametrically opposed personal or narrow-group interests, the pursuit of which harms society and the state; the ability to resist the temptation of illicit gains derived from any form of corruption. The conduct and moral and ethical integrity of public servants are consistently addressed both at the international level and in the relevant legislation of the Ukrainian state. In today's Ukraine, there is a regulatory framework that is sufficient in both scope and content to ensure an adequate level of moral and ethical resilience among public servants against corrupt influences. However, despite this, as of 2025, our country ranks a far from prestigious 104th out of 182 countries worldwide with a CPI score of 36, demonstrating a rather low level of the aforementioned resilience. The reasons for this state of affairs are complex in nature, combining both individual and institutional negative factors. Individual factors primarily concern the personal characteristics of public officials

© Є. В. Курінний, Д. С. Євтушенко, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

who are susceptible to corruption. Among the institutional negative factors, the most significant is the widespread prevalence in our country of so-called "nomenklatura" (high-level) corruption. It is noted that the examination of the impact of corruption on the moral and ethical integrity of public servants in Ukraine is highly relevant and of significant public interest. Addressing and thoroughly studying this problem will significantly help to assess the extent of corruption in our country, which in turn will determine the development of appropriate organizational and legal frameworks for reforming the key components of the domestic public service.

Key words: *corruption, morality, ethics, integrity, public service, society, influence, responsibility, state apparatus.*

Вступ. Корупцію як складне і негативне за своїми наслідками для суспільства явище недаремно пов'язують з державно-владним апаратом, ефективне функціонування якого лежить в основі успішності будь-якої сучасної держави. Об'єктивна оцінка роботи зазначеного апарату формується як на підставі внутрішніх факторів – головним з яких для більшості громадян є достатній об'єм власного гаманця, що забезпечує їх достойний рівень життя, а також за допомогою системи зовнішніх критеріїв, завдяки яким така міжнародна організація як Transparency International визначає щорічний рейтинг країн світу – Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI).

За 2025 рік Україна отримала у вказаному Індексі 36 балів зі 100 та посіла 104 місце з-поміж 182 країн. Так само 36 балів за минулий рік набрали Аргентина і Беліз. На один бал нас випереджають Колумбія, Домініканська Республіка, Гамбія, Лесото та Замбія, тоді як на бал менше отримали Бразилія та Шрі-Ланка. Серед західних сусідів України не змінився лише показник Польщі – 53 бали, і 52 місце в Індексі сприйняття корупції. Натомість по 1 балу втратили Словаччина (48 балів, 61 місце), Румунія (45 балів, 70 місце), Молдова (42 бали, 80 місце) та Угорщина (40 балів, 84 місце). Таким чином, жодна наша країна-сусідка не змогла покращити свої показники в CPI, а Україна стала єдиною країною регіону, якій вдалося дещо підвищити свої позиції в дослідженні [1].

У тому, що наша країна вже три роки фактично зберігає не дуже престижну позицію в CPI, можна знайти безліч пояснень, серед яких насамперед – агресія рф та не втрачаючи у зв'язку з цим своєї актуальності потреба продовження захисту Вітчизни. За таких обставин, демонстрація кращих своїх чеснот державними та самоврядними (муніципальними) службовцями, через діяльність яких функціонує владна бюрократія, мала б зміцнювати підстави для зростання балів України в Індексі сприйняття корупції. Однак такого, на жаль, не спостерігається і ми застрягли на позначці 36 балів. Причина цього не є оригінальною – продовження домінування у мотивації діяльності для значної частини репрезентантів публічної служби в Україні, власних меркантильних інтересів над інтересами громад і держави. Такий стан речей негативно впливає на загальні оцінки роботи представників публічної служби, яка структурно складається з двох ключових складових – державної та комунальної служби.

Для того, щоб помітним чином змінити ситуацію, що слалася на користь українського суспільства і держави, необхідно значним чином відкоригувати алгоритм заходів протидії корупції. Але перед цим, слід визначити ступінь впливу даного соціально негативного явища на зазначених вище службовців, зокрема з'ясувати загальну ступінь їх морально-етичної стійкості.

Питанням, що стосуються державної і муніципальної служби, завжди профільних науковців, основу яких складають фахівці з адміністративного права. В той же час проблема корупційного впливу на морально-етичну стійкість публічних службовців в Україні залишається актуальною та затребуваною серед наукових досліджень у зазначеній сфері. Тому вказаному питанню буде присвячена дана стаття і саме у цьому полягатиме її основна мета.

Науково-теоретичним підґрунтям для реалізації зафіксованого задуму, мають стати праці таких видатних учених-адміністративністів України як Авер'янов В.Б., Битяк Ю.П., Васильєв А.С., Голосніченко І.П., Додін Є.В., Марчук В.М., Пахомов І.М., Колпаков В., Коломєць Т.О., Миколенко О.І., Дубінський О.Ю., Дрозд О.Ю., Берлач А.І. та ін.

Методологічну основу дослідження сформувала сукупність загальних та спеціальних методів наукового пізнання, серед яких: синтез та аналіз, діалектичний (як основний), спеціально-юридичний, порівняльно-правовий, експертних оцінок, прогнозування та моделювання. Саме їх сукупність й дозволила забезпечити реалізувати сформульовану мету дослідження та досягти певних результатів.

На початку викладення основного матеріалу необхідно зазначити, що фахівцями НАЗК (Національного агентства з питань запобігання корупції) однієї з ключових інституцій вітчизняної антикорупційної системи, сутність корупції визначається як – зловживання довіреною владою для отримання приватної вигоди (як безпосередньо особою для себе, так і для інших осіб, які із цією особою пов'язані будь-якими відносинами). Все це дозволяє умовно виокремити в якості «елементів корупції» - «зловживання довіреною публічною владою» (використання повноважень у приватних цілях у будь-яких проявах), «вигоду» (у тому широкому розумінні, які запропоноване законодавцем в актах антикорупційного законодавства; варто одразу ж зазначити, що мова йде про «неправомірну» вигоду, а не просто вигоду), «сектор прояву», знову ж у широкому його розумінні, яким може бути як публічна влада, так і «відносини за участю публічних службовців», т.зв. «опосередковані відносини», «відносини, суміжні із проявом публічної влади» - бізнес, медіа,

діяльність неурядових організацій, тобто відносини, в яких зовнішній прояв знаходять корупційні діяння публічних службовців, про що неодноразово зазначали вчені-адміністративісти (наприклад, Колпаков В.К., Кузьменко О.В., Коломоєць Т.О., Карабін Т.О. та ін.).

Більше того, аналіз наявних тематичних наукових джерел дозволяє умовно виокремити декілька різновидів корупції, які відрізняються обсягом, «глибиною» прояву корупційних діянь, специфікою зовнішніх форм останніх тощо. І у цьому контексті можна умовно вести мову про «велику корупцію», яку пов'язують здебільшого із зловживанням владними повноваженнями, неправомірним впливом, із розкрадання бюджетних коштів, із «неправомірним використанням» топ-посади, наданою публічної влади «політично значущими особами» та іншими кримінально-караними корупційними діяннями, а також «побутову корупцію», «дрібну корупцію», яку пов'язують здебільшого із неправомірними діями у повсякденній професійній діяльності «основної маси» рядових публічних службовців. Серед найпоширеніших зовнішніх форм прояву корупції: зловживання владою та службовими повноваженнями, вчинення діянь в умовах конфлікту інтересів, порушення встановлених для публічних службовців обмежень та заборон тощо [2].

Зарубіжні вчені-правники у своїх працях також найчастіше корупцію поділяють на «корупцію низового рівня» та «бюрократичну корупцію» (відповідник англійською мовою - petty corruption виокремлюючи, наприклад, отримання дозволів, хабарі тощо), «корупцію високопосадовців» (відповідник англійською мовою - grand corruption), наприклад, корупція під час проведення великих державних тендерів, недоброчесне голосування у парламенті тощо) [3].

Показник рівня корупції у будь-якій державі значним чином залежить від ступеня морально-етичної стійкості репрезентантів публічної служби, котрі у своїй повсякденній діяльності стикаються або можуть стикатися з різноманітними корупційними «спокусами», сутність яких полягає в обміні державних (муніципальних) інтересів на особисті (групові) інтереси, за результатами яких такі вже «збаблені» публічні службовці отримують неправомірну вигоду у формі грошей або інших преференцій, чим завдають шкоди державі, громаді, суспільству. Отже, нерозривним є зв'язок професіоналізму та етичності (добročесності) у діяльності публічних службовців в цілому, що не випадково передбачає підвищену увагу вчених-правників (наприклад, роботи Колпакова В.К., Чеченко К.О., Федчишина С.А., Лученка Д.В., Корнути Л.М та ін.) до дослідження проблематики «етичної стійкості», «етичної резильєнтності» публічної служби та її зв'язку із корупцією, їх співвідношення та взаємозалежності. Невипадково серед пріоритетних напрямків прикладних досліджень у галузі держави і права, визначених у Стратегії розвитку НАПрН України як на період до 2025 року, так і на період після 2025 року, виокремлено проблематику правового регулювання етичних засад публічної служби, протидії корупції у публічній службі та прогнозування правових моделей використання та ефективності антикорупційного інструментарію у зазначеній сфері відносин, із акцентом на тісний зв'язок та залежність етичних, моральних засад публічної служби та передумов для корупційних ризиків у професійній діяльності публічних службовців [4].

Якщо такі негативні прояви на загальному фоні публічно-владної діяльності відбуваються у форматі «винятку з правил» – такий стан речей є свідченням достатнього (високого, належного) загального показника ступені морально-етичної стійкості публічних службовців, а у разі протилежної ситуації, навпаки – відповідний ступінь має визначатися як недостатній (низький, неналежний). Таке поняття як «морально-етична стійкість», поки що залишається відсутнім, і у законодавстві, і у відповідній науковій літературі. В то же час, згідно тлумачення із Словника української мови мораль це – система норм і принципів поведінки людей у ставленні один до одного та до суспільства [5].

Отже, актуалізується питання етичної стійкості публічних службовців, для розуміння якої варто все ж таки спочатку зупинитися на розумінні «етичної стійкості», в т.ч. в аспекті етимологічного аналізу, а також з'ясувати «якість» запропонованого словосполучення й спроможність його використання в якості правового терміну. При цьому одразу ж варто зупинитися на «складному змісті» запропонованого терміну, звернувши увагу на дві умовно виділені складові – «етична», «стійкість». Етика – «наука про мораль, її походження, розвиток і роль у суспільному та особистому житті людей, а також сукупність норм поведінки, моральних правил якої-небудь суспільної або професійної групи» [6]. Стійкість, у значенні стійкий, це – «здатний витримати зовнішній вплив, протидіяти чомусь» [7]. Керуючись наведеною вище сутністю корупції, тлумаченням слід «мораль», «етика», «стійкість», а також розумінням дуалістичної структури публічної служби, можна запропонувати наступне визначення «морально-етичної стійкості», «етичної стійкості» публічних службовців перед корупцією, зокрема як відповідного нормам моралі та етики різновиду законслухняної (правомірної) поведінки державних або муніципальних службовців, що виключає з їх боку будь-яке вчинення недобročесних вчинків, пов'язаних з зловживанням публічною владою та службовим становищем, конфліктом інтересів, впливом, непотизмом, кумівством, вимаганням та іншими проявами корупції у широкому розумінні.

Головними ознаками морально-етичної (етичної стійкості) публічних службовців у цьому випадку є: законслухняна (правомірна) поведінка публічних службовців; добročесність (неухильне дотримання моральних засад добра і справедливості); пріоритет державних інтересів, інтересів громади, суспільства над діаметрально протилежними їм особистими або вузькогруповими інтересами, реалізація яких шкодить

суспільству і державі; здатність не спокушатися на неправомірну вигоду, отриману від будь-яких проявів корупції.

Питанням поведінки та морально-етичної (етичної) стійкості публічних службовців систематично приділяється увага як на міжнародному рівні, так й на рівні відповідної правотворчості української держави, в т.ч. й із прагненням унормувати засади її впровадження, із одночасним унормуванням передумов для ризиків, зловживань.

Основним міжнародним документом у цій сфері є Міжнародний кодекс поведінки (далі – Кодекс) державних посадових осіб, що був прийнятий 23 липня 1996 року на 51-му пленарному засіданні Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ООН). Він затверджений як додаток до резолюції № 51/59 з метою пропагування чесності та непідкупності у державному управлінні. Дана мета підтверджується змістом норм, що закріплюють відповідні загальні принципи у положеннях Кодексу. Зокрема у його ст. 1 зазначається, що «державна посада, як вона визначається у національному законодавстві, це посада, наділена довірою, яка передбачає зобов'язання діяти в інтересах держави. Тому державні посадові особи виявляють абсолютну відданість державним інтересам своєї країни, які представлені демократичними інститутами влади» [8].

А вже у ст. 2 цього ж Кодексу наголошено, що «державні посадові особи виконують свої обов'язки і функції компетентно і ефективно у відповідності до законів або адміністративних положень і з повною доброчесністю. Вони постійно прагнуть того, щоб забезпечити найефективніше і вміле розпорядження державними ресурсами, за які вони несуть відповідальність» [8].

Зміст третього загального («базового») принципу, зафіксованого у ст. 3 Кодексу, зводиться до того, що «державні посадові особи уважні, справедливі і неупереджені при виконанні своїх функцій і, зокрема, у своїх відносинах з громадськістю. Вони ніколи не надають будь-яку неправомірну перевагу будь-якій групі осіб або окремій особі, не допускають дискримінації щодо будь-якої групи осіб або окремої особи або не зловживають іншим чином наданими їм повноваженнями та владою» [8]. Все це підтверджує засадничий зміст етичної складової професійної діяльності публічних службовців, вплив її «корозійності» не тільки на діяльність публічних службовців, але й на публічну службу в цілому, на публічну владу, публічний інтерес та суспільство в цілому.

Крім того, належної уваги заслуговують норми інших статей цього ж Кодексу. Серед іншого це положення, в яких зазначено, що:

«Державні посадові особи не використовують своє офіційне становище для невиправданого здобування особистої користі або особистої та фінансової користі для своїх сімей. Вони не беруть участі ні в яких угодах, не займають ніякого становища, не виконують ніяких функцій і не мають ніяких фінансових, комерційних або інших аналогічних інтересів, які несумісні з їх посадою, функціями, обов'язками або їх виконанням» (ст. 4 Кодексу) [8].

«Державні посадові особи не мають права користуватися державними грошовими коштами, власністю, послугами або інформацією, отриманою ними при виконанні службових обов'язків, для здійснення діяльності, не пов'язаної з виконанням ними службових функцій» (ст. 6 Кодексу) [8].

«Державні посадові особи діють відповідно до заходів, які встановлені законом або адміністративними положеннями, для того, щоб після виходу зі своїх офіційних посад вони не зловживали своїм колишнім службовим становищем» (ст. 7 Кодексу) [8]. «Державні посадові особи не домагаються і не отримують, прямо або опосередковано, будь-яких подарунків або інших знаків уваги, які можуть впливати на виконання ними своїх функцій, здійснення своїх обов'язків і прийняття рішень» (ст. 9 Кодексу) [8]. «Державні посадові особи беруть участь у політичній або іншій діяльності поза рамками їх офіційних обов'язків у відповідності до законів та адміністративних положень таким чином, щоб не підірвати віру громадськості в неупереджене виконання ними своїх функцій і обов'язків» (ст. 11) [8].

В Україні основним нормативно-правовим документом, що у певній мірі регулює питання відповідної морально-етичної стійкості, є Наказ Національного агентства України з питань державної служби № 158 від 05.08.2016 «Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» (далі – Загальні правила) [9].

Серед положень цього документу, які безпосередньо стосуються проблем морально-етичної стійкості публічних службовців, звертаємо увагу на ті, в яких зазначено, що:

«Ці Загальні правила ґрунтуються на положеннях Конституції України, законодавства про державну службу, службу в органах місцевого самоврядування, у сфері запобігання корупції, запобігання та протидії дискримінації, з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (абзац 2 пункту 1 розділу I) [9].

Метою цих Загальних правил є «зміцнення авторитету державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, формування позитивної репутації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, а також забезпечення інформування громадян про норми етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування стосовно них» (абзац 3 пункту 1 розділу I) [9].

«Державний службовець та посадова особа місцевого самоврядування зобов'язані діяти доброчесно, а саме: спрямовувати свої дії на захист публічних інтересів та недопущення конфлікту між приватними

та публічними інтересами, уникати виникнення реального та потенційного конфлікту інтересів у своїй діяльності; не використовувати службове становище в приватних інтересах чи в неправомірних приватних інтересах інших осіб, у тому числі не використовувати свій статус та інформацію про місце роботи з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб; не розголошувати інформацію, що стала йому (їй) відома у зв'язку з виконанням посадових обов'язків, зокрема персональні дані фізичних осіб, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, режим якої встановлено Законами України «Про державну таємницю», «Про інформацію», «Про захист персональних даних» та «Про доступ до публічної інформації», крім випадків, установлених законом» (пункт 2 розділу III) [9].

«При вирішенні етичних дилем, а саме у разі наявності ситуації з вибором між двома або більше можливими шляхами дій, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування повинні керуватись цінностями, оснований на етичній поведінці, доброчесності, професійності та прозорості. Керівники державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування повинні забезпечувати робоче середовище з високим рівнем організаційної культури та дієвими антикорупційними механізмами, професійно реагувати на етичні дилеми, які виникають у їх підлеглих, надавати своєчасні поради для доброчесного вирішення таких дилем. Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування повинні прагнути до створення робочого середовища з організаційною культурою, яка сприяє відкритому обговоренню та доброчесному вирішенню етичних дилем» (пункт 3 розділу III) [9].

«Державний службовець та посадова особа місцевого самоврядування повинні використовувати своє службове становище, ресурси держави та територіальної громади (рухоме та нерухоме майно, кошти, службову інформацію, технології, інтелектуальну власність, робочий час, репутацію тощо) виключно для виконання своїх посадових обов'язків і доручень керівників, наданих на підставі та у межах повноважень, передбачених Конституцією та законами України» (пункт 1 розділу IV) [9]. Аналіз цих положень свідчить, що підзаконний рівень регламентації цих засад характеризується імплементацією міжнародно-правових стандартів, із урахуванням особливостей національної нормотворчості у частині дотримання правил нормативної техніки, термінології, однак із збереженням основного змісту міжнародно-правових положень.

Окрім наведених норм Загальних правил, формуванню належного ступеня морально-етичної стійкості публічних службовців від корупційного впливу, покликани також й відповідні положення Закону України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.00.2014 (далі Закон), серед яких:

Розділ IV «Запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням» Закону, що містить ст. 22 «Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища», ст. 23 «Обмеження щодо одержання подарунків», ст. 24 «Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поведіння з ними», ст. 25 «Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності» та ін. Розділ V «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», який складається зі ст. 28 «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», ст. 29 «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», ст. 30 «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», ст. 31 «Обмеження доступу до інформації», ст. 32 «Перегляд обсягу службових повноважень», ст. 33 «Здійснення повноважень під зовнішнім контролем», ст. 34 «Переведення, звільнення особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів» та ін. Розділ VI «Правила етичної поведінки», зміст якого утворюють ст. 37 «Вимоги до поведінки осіб», ст. 38 «Додержання вимог закону та етичних норм поведінки», ст. 39 «Пріоритет інтересів», ст. 40 «Пріоритет інтересів», ст. 41 «Неупередженість», ст. 42 «Компетентність і ефективність», ст. 43 «Нерозголошення інформації», ст. 44 «Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень». Як видно, не тільки має місце кількісно виражений (деталізація унормування) підхід законодавця, але й сприйняття ним знову ж таки міжнародно-правових стандартів у частині унормування всього інструментарію антикорупції задля конкретизації важливості етичної складової професійної діяльності публічних службовців, етичної складової професійного служіння публічним інтересам. Унормування таких засад передбачає не тільки факт їхнього існування, але й впровадження у професійну діяльність публічних службовців як на рівні доступу особи до публічної служби, так і службової кар'єри (в т.ч. й у частині щорічного оцінювання результатів службової діяльності, запобігання та протидії корупції тощо), що й формує в цілому ресурс етичної стійкості публічних службовців.

Окрім наведених законодавчих та підзаконних актів, правила етичної поведінки зафіксовані й у наказах міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України. Наприклад, Кодекс етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України та Правила етичної поведінки посадових осіб Державної митної служби України, затверджені відповідним наказом Держмитслужби від 02.09.2021 № 668. Або ж Правила етичної поведінки в органах Державної податкової служби, затверджені наказом № 52 від 02.09.2019 (у редакції наказу Державної податкової служби України від № 635 від 23.06.21). Чи то наказ МВС України № 1179 від 09.11.2016, який затвердив Правила етичної поведінки поліцейських.

Отже, у сучасній українській державі існує достатня як за обсягом, так й за змістом нормативно-правова база для забезпечення належного ступеня (рівня) морально-етичної стійкості публічних службовців перед корупційними впливами. Однак, не зважаючи на це, як вже наголошувалося на початку, Україна за підсумками 2025 року, знаходиться далеко не на «престижному» 104 місці серед 182 країн світу з 36 балами КРІ, чим демонструє поки що достатньо низький ступінь згаданої вище стійкості. На нашу думку причини

такого стану речей носять комплексний характер, тобто поєднують як індивідуальні, так й інституціональні негативні чинники. Індивідуальні стосуються, насамперед, безпосередніх характеристик «якості публічних службовців», які схильні до корупції. «Пристосуванство», «уходництво», «беззаперечність у виконанні поширеними навіть протиправних вказівок» та інші подібні «чесноти» поки що є поширеними, хоча профілактична, просвітницька діяльність дає свої результати, однак такі якості, на жаль, все ще в наявності.

До інституціональних негативних факторів, у першу чергу, необхідно віднести доволі значну розповсюдженість в нашій країні так званої «номенклатурної (високопоставленої) корупції», яка за своїми негативними наслідками для суспільства і держави не тільки набагато небезпечніше від побутової корупції, а й дозволяє віднести сучасну Україну до різновиду країн з системною корупцією, ключовими ознаками якої є «вражання цією небезпечною соціальною хворобою більшості владних інститутів держави та її суспільно значущих сфер (економічної, політичної, правоохоронної, фіскальної та ін.)». За таких несприятливих умов, зміцнення або навіть інколи поновлення морально-етичної стійкості публічних службовців не може обмежуватися лише ініціативами місцевих або регіональних рівнів (зрозуміло, що у даному випадку виняток складають муніципальні службовці). Ці процеси мають бути системними, загальнодержавними, комплексними, із акцентом уваги на виховні, превентивні, просвітницькі ініціативи, індикатори ефективності діяльності як кожного службовця, так і органу в цілому, а також передбачити впровадження, із комплексом гарантій, передумов для унеможливлення й інструментарію реагування на можливі порушення.

Висновок. На підставі викладеного можна констатувати, що розгляд питань корупційного впливу на морально-етичну стійкість публічних службовців України є достатньо актуальним та суспільно затребуваним. Порушення, належне вивчення (із формуванням новітнього наукового базису для законотворчої діяльності) зазначеної проблеми істотним чином допоможе сформувати пул «ризиків» етичної стійкості публічних службовців, що, у свою чергу, детермінує вироблення відповідних організаційно-правових алгоритмів реформування головних складових національної публічної служби та розв'язання не менш важливого завдання – визначення глибини трансформації державно-владного апарату України в умовах її повоєнного функціонування.

Список використаних джерел:

1. Результати України в Індексі сприяння корупції – 2025. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>
2. Інфографіка 09.07.2020. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/NAZK-Infografika-funktsiyi-01.09.2020-1.pdf>
3. Tirole J. A Theory of Collective Reputations (with Applications to the Persistence of Corruption and to Firm Quality) / J. A. Tirole. *The Review of Economic Studies*. 1996. Vol. 63, № 1. P. 1–22
4. Коломоець Т.О., Колпаков В.К. Легітимні очікування як межа дискреції публічної адміністрації. *Право України*. 2025. № 6. С. 78 – 90. DOI: 10.33498/losh-2025-06-078
5. Мораль.СловникUA.URL:<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C>
6. Етика.СловникГорох.URL:<https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
7. Стійкий.СловникГорох.URL:<https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BA%D0%B8%D0%B9>
8. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text
9. Наказ НАДС № 158 від 05.08.2016 «Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>

Дата надходження статті: 30.10.2025

Дата прийняття статті: 20.11.2025

Опубліковано: 30.12.2025